

Jiří Karásek ze Lvovic

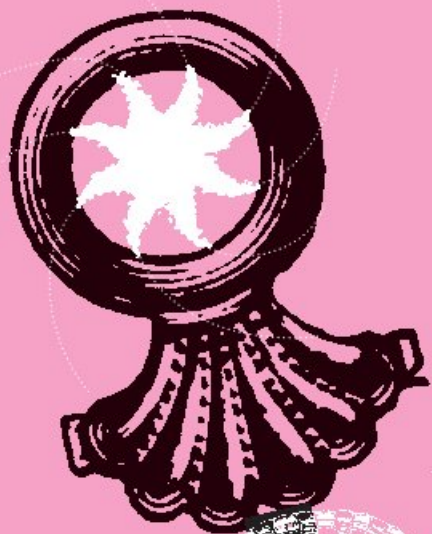
Romány tří mágů

VOLVOX GLOBATOR 2012

Romány tří mágů
Jiří Karásek ze Lvovic
volvox globator 2012

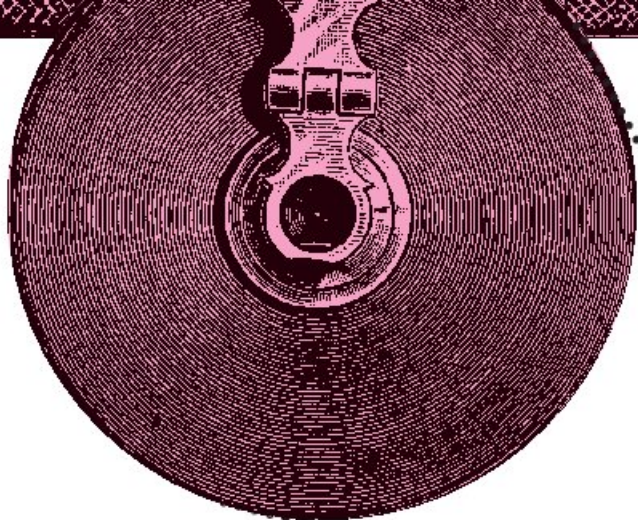

14

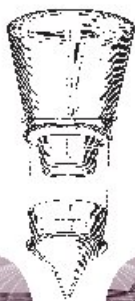

Romány
tří mágů

JIŘÍ KARÁSEK ZE LVOVIC

MINFRED

MARGEL

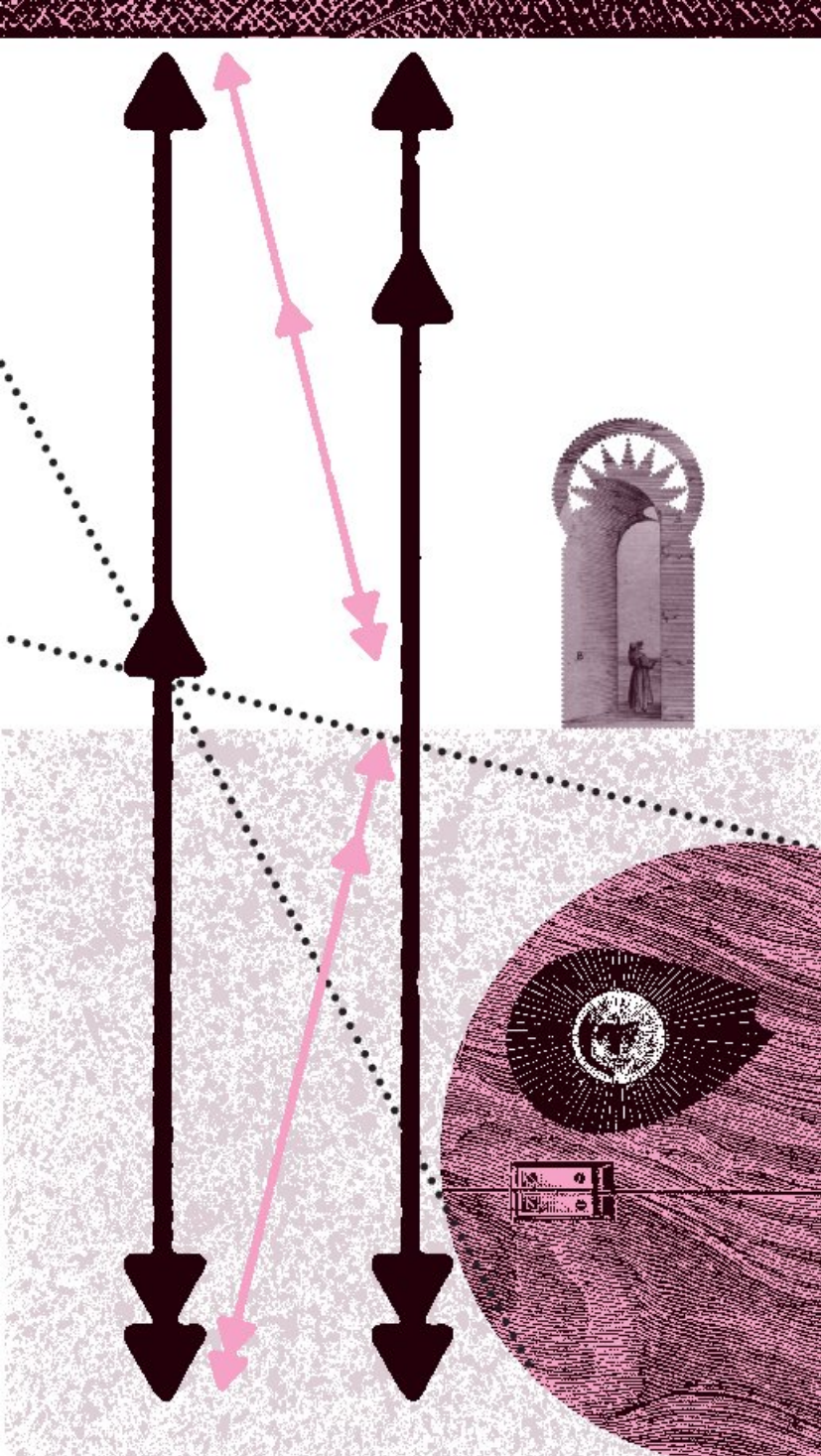
Adrian

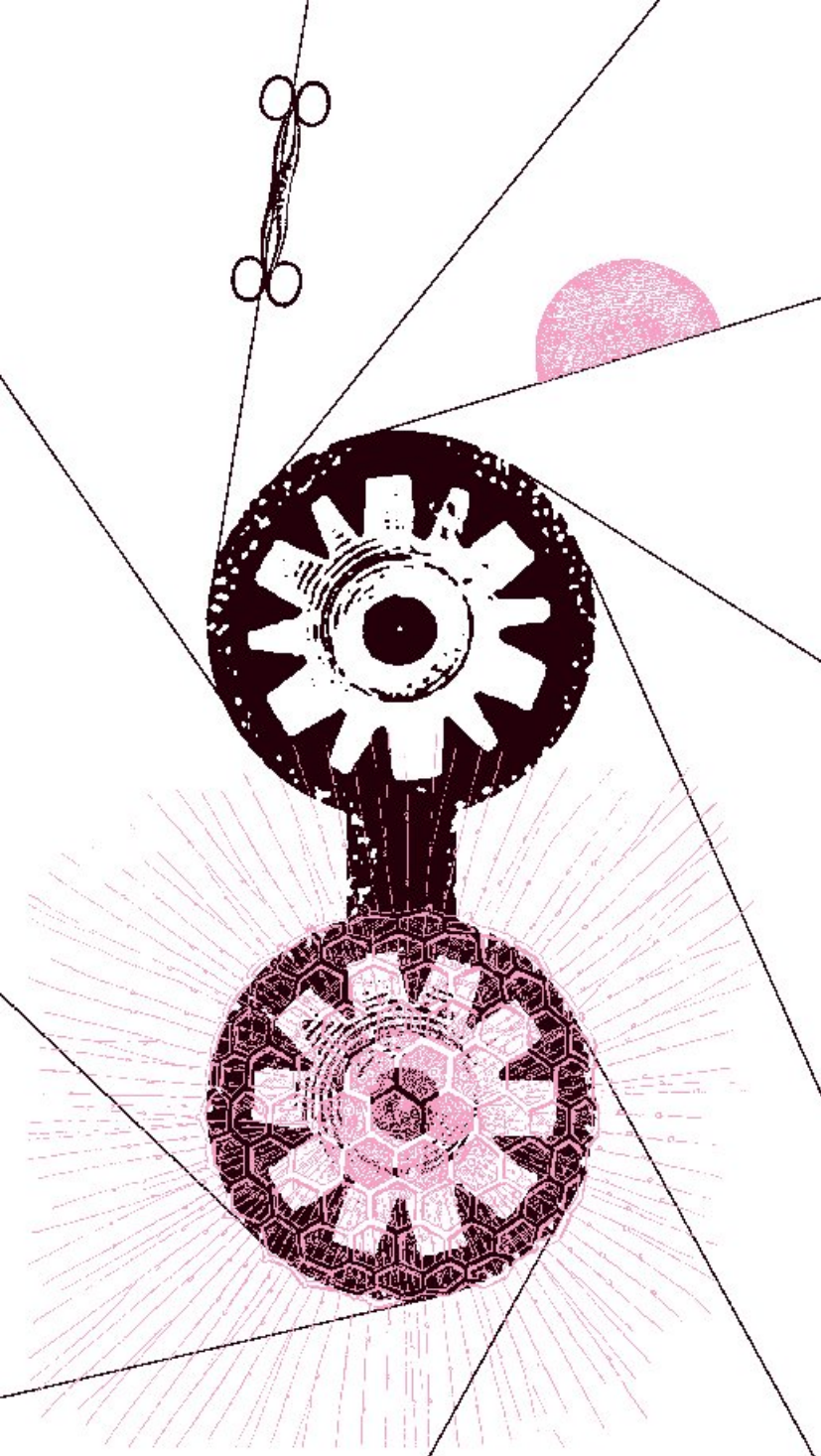

© Jiří Karásek ze Lvovic – dědicové
Illustrations © Luboš Drtina, 2012

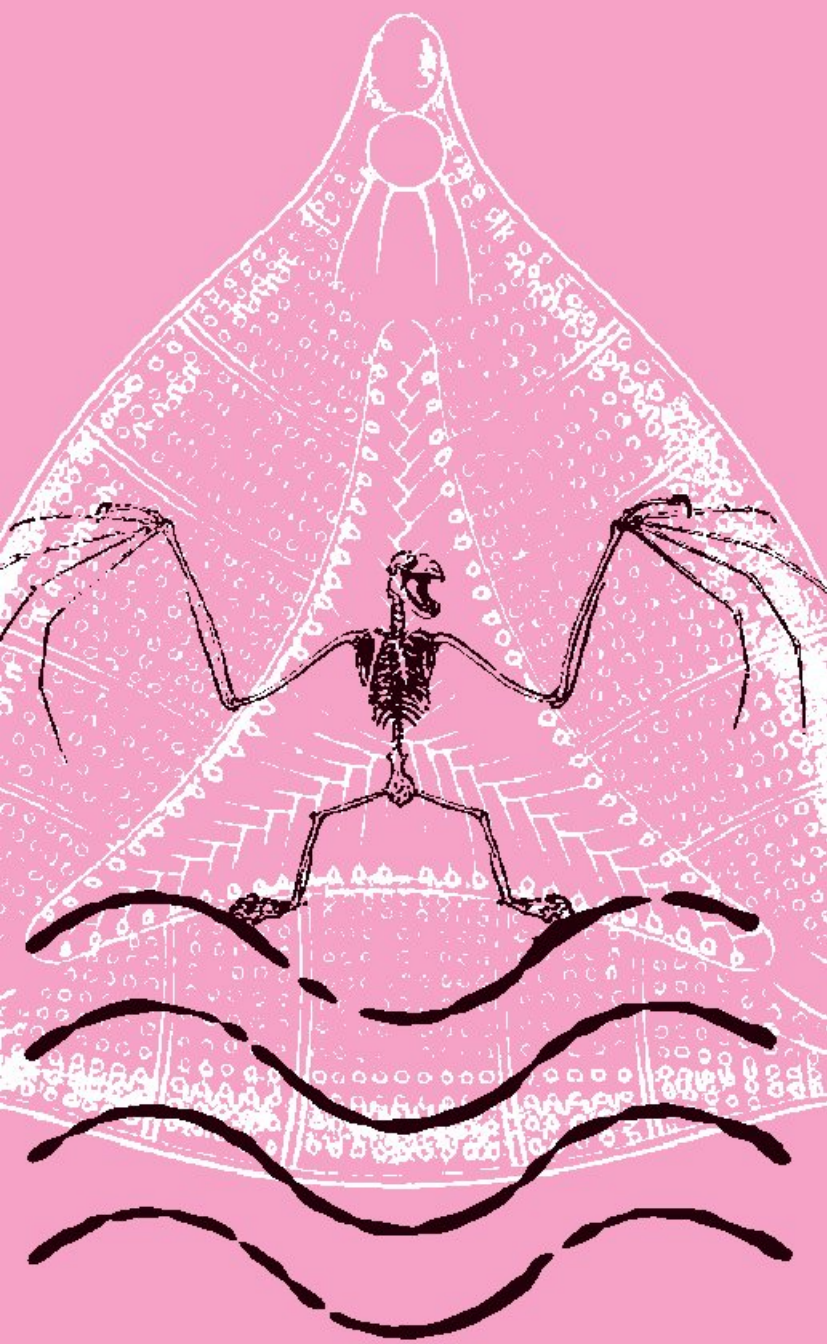
ISBN 978-80-7207-994-0 (pdf)
ISBN 978-80-7207-993-3 (epub)

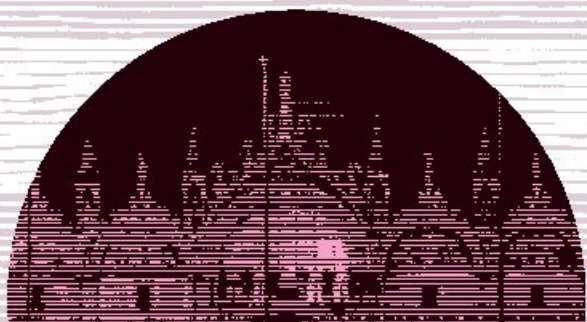

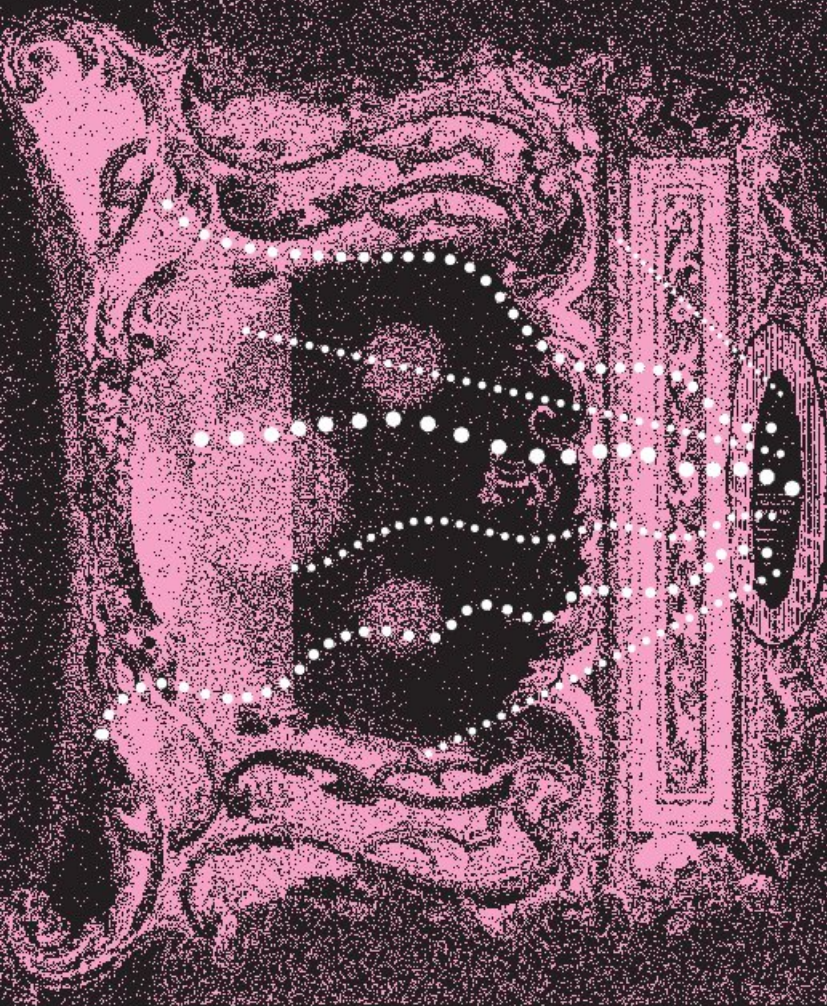

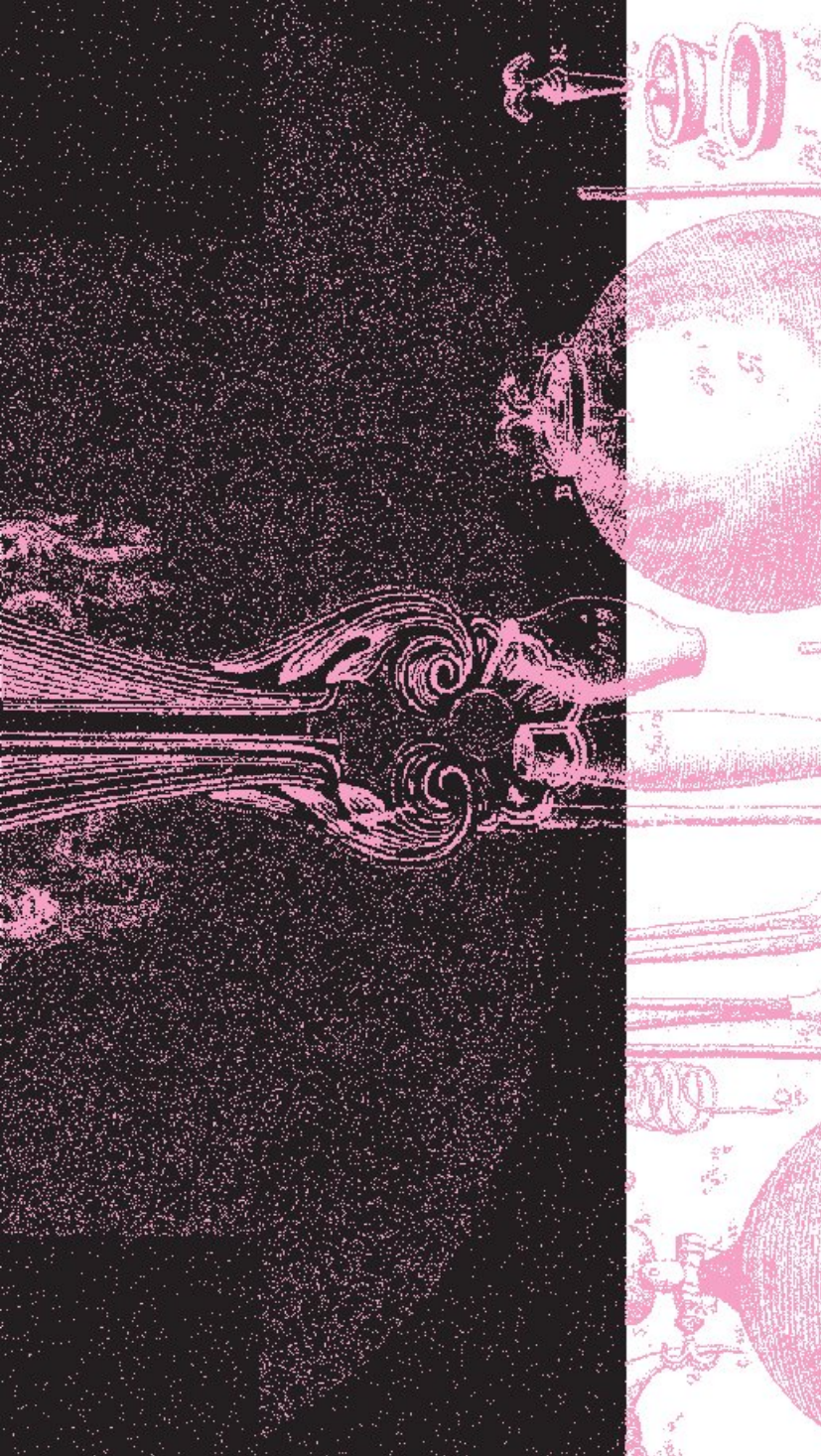

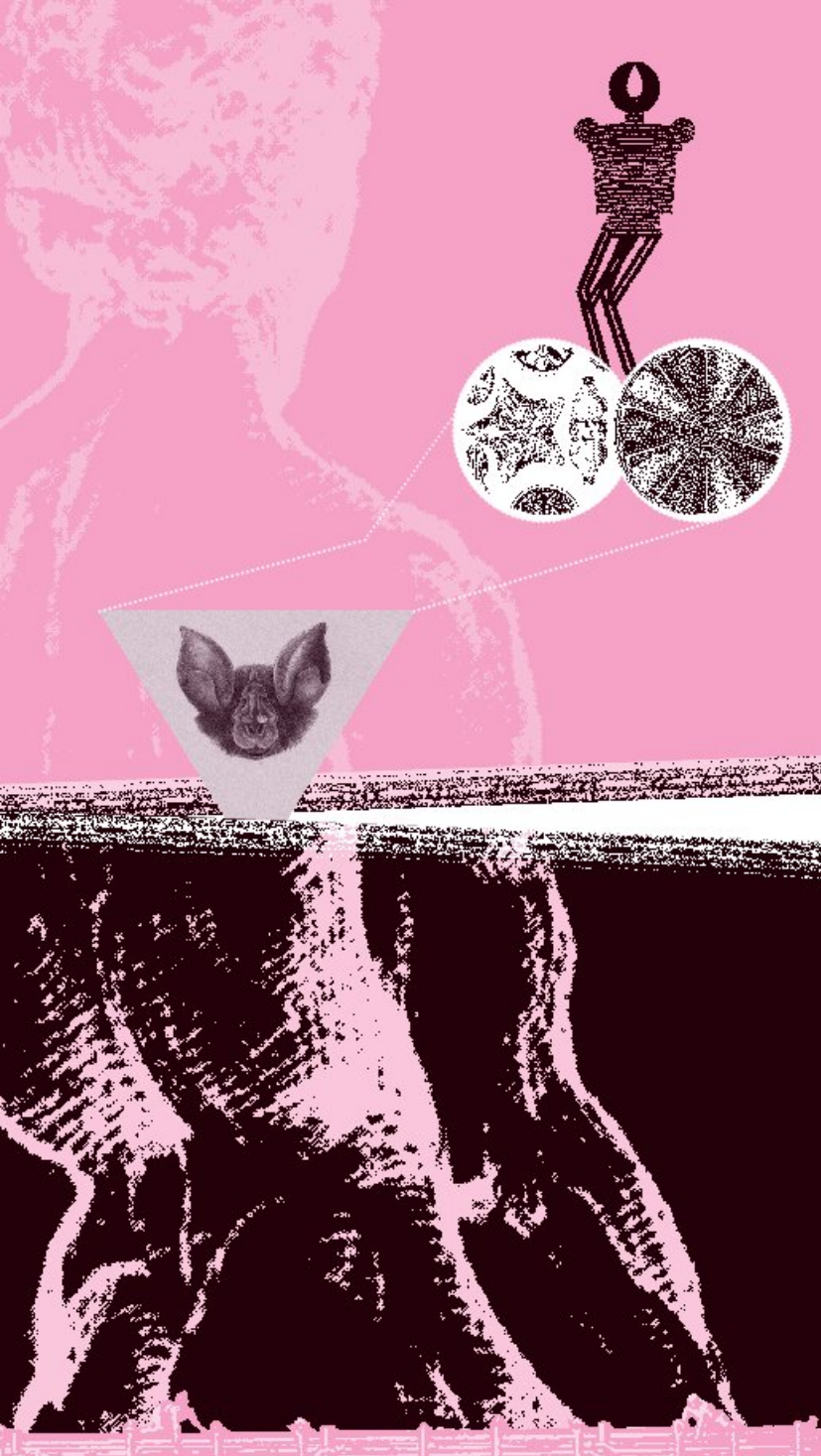

VIGOR
LIBRARY

I.
Román
Manfreda Macmillena

Cave haec legere!
Připsáno středověkým mnichem
do magické knihy

ÚVOD

Počíná se podivuhodná historie o mém příteli Manfredu Macmillenovi. Mám ještě ujišťovati, že od začátku až do konce neobsahuje tento román než pošetilosti, jediný důvod, abych jej uznal hodným vypravovati? Ale stálo-li za to, aby jiní psali příběhy, jenž jim ani sebe menší námahy nepůsobily, a za nichž jejich fantasie byla úplně netečná, proč bych já nesměl povídati historii, která, ač vymyšlena, žádala ode mne takové psychické odvahy, že bych se stal pro ni málem bláznem? Proč by měli býti příběhy, mnou tak usilovně vyhlávané, méně pravdivé než historie, jinými podle skutečnosti lhostejně popisované?

V umění je lháti nutností, ovšem s jediným obmezením: že to, co se vymýšlí, má hlubší smysl než pouhá skutečnost. Vymýšlejíc věci, jež se nestaly, naše duše s větší silou se blíží podstatě všeho, než když pouze zjišťuje, že věci existují. Neboť není hrubě důležité, je-li co neb není. Na čem záleží, jest síla duše, pro niž si něco vymýšlíme, a ne její netečnost, pro niž se spokojujeme s náhodným zevnějškem věcí.

Nevylučuji tím pravdy z umění: naopak, v případech, kdy je naprosto lhostejné, je-li co pravdivé, či ne, je na místě říci raději pravdu. Ale ovšem jen jako prostředek z nouze. Sám veliký, božský CAGLIOSTRO, jehož imaginární stín ať vlídně provází mého reka celou touto historií! – neužíval vždy jen obraznosti, aby vytvořil stil svého života. Sem tam, dovršuje kontrastnost, odhaloval i mnohé, co bylo pravdou.

Dlouho jsem přemýšlel, jak příběh, sám o sobě absurdní, učiniti co nejabsurdnější. Konečně jsem se rozhodl, přeložiti jej do Prahy, úmysl tedy, v němž může se jeviti dokonalá bláznivost. Bylo mi sice namítáno, že neexistuje nevkusnějšího prostředí, ale to říkají jen básníci toho města, naprosto do sebe zamilovaní a nic mimo sebe nevidoucí, u nichž je to tedy vysvětlitelné.

Chtěl bych, aby historie byla čtena tak, jak je psána: s úplnou odevzdaností do její pošetilosti.

Nemyslete si však, že tyto pošetilosti kryjí hluboké pravdy. K takové nízkosti se propůjčují jen spisovatelé prvního řádu. Nebudu přece se namáhati pro bláznovství, aby se ukryval pod tím dobrý příklad. Nic není tak pohoršlivé jako dobrý příklad, když mu věříme, a nic tak povznášející jako dobrý příklad, když se mu posmíváme.

Činím ovšem mnohé zjevným touto historií, co kdybych napsal pod svým jménem, druhého dne bych mohl se odhodlati jen spáliti: to je výhoda umění, že zakrýváme sebe nejlépe tím, když se odhalujeme. Rozdíl jest jen v tom, že někdo uměním zakrývá svou pošetilost, jiný však zakrývá sebe za pošetilost. První genre je literární historií sice brán hluboce vážně, ale druhému rozhodně dávám přednost. Běží jen o to, zůstatí v té methodě nesrozumitelným. Ale to jest jen věcí stylu. Dobrý stilista, dá-li si záležeti, dosáhne vždy žádoucí nesrozumitelnosti.

I.

Hrabě Manfred Macmillen byl ze šlechty, jež se přestěhovala v pěti stoletích několikrát ze země do země a z národu do národu, tak že nyní byla mimo všechna území a všechny rasy. Byl všude a nikde domovem. Žil střídavě v hlavních městech evropských, ale pravidelně se vracel pouze do dvou; do Vídně a do Prahy. Ve Vídni mu náležel rozsáhlý palác, jež se zálibou oživoval družinou přátel, kteří se připojovali k němu na jeho toulkách světem. Byli to samí originální a nej-různorodější muži. Žena neměla nikdy k Manfredovi přístupu. Opovrhoval jí důsledně. V Praze měl opuštěný palác u Jindřišského kostela, barokovou stavbu s věčně zakrytými okny, a v blízkosti Bílé hory zámek jako letní sídlo. Byl-li smuten, chtěl-li býti sám, říkal, že jde „do kláštera“, a odjížděl, neudávaje nikomu kam, do Prahy.

Každý by byl užasl, kdyby byl viděl, jaký byl Manfred ve Vídni a jaký v Praze. Ve Vídni dandy, v Praze snílek. Ve Vídni střed společností, v Praze samotář, toulající se po chrámech. Jako by měl dvě duše, jež střídal. Nevím, nebyl-li opět jiný v Paříži, v Římě nebo v Londýně. Viděl jsem jej a pozoroval jen ve Vídni a v Praze.

Odpověděl mi kdysi, když jsem mu řekl své pozorování, s ironií:

– Nemám nikde jiného zaměstnání než jediné: nudit se.

II.

Manfred mne připoutal, jak jsem jej viděl po prvé. V životě je mi trýzní mluvit s obyčejnými lidmi. Miluji jen lidi, kteří chovají pro mne nějaké nebezpečství. Dotýkám se jejich niter rád, jako si hrajeme s dýkou, o niž můžeme se zranit. Miluji balancovati nad podezřelými hlubinami a za přátele si volím jen lidi, v nichž číhá démon, jenž na mne může po případě též se vrhnouti.

Pocítil jsem, že tato démoničnost mne vábí k Manfredovi. Vídeň se mi stala od té chvíle osudem. Oduševnila se. Promluvila ke mně. Přeměnil jsem se náhle v bytost, jež v zmatku cizích lidí zůstává vlastní prožití. Něco lichotivě měkkého, teplého, sametového, atmosféra hebkých, nahých těl s pružnými, pomalými pohyby kočky mne obklopovala. Rozuměl jsem náhle všem požitkářským lidem, kteří mi dosud byli cizí. A rozuměl jsem i bizarním žádostem, jež tryskaly z jejich šedozelených očí, touhám vyžítí život na svůj vlastní způsob, vzplanouti do plamene chmurně zarudlého a zhasnouti pak v zhnusenosti.

Manfred byl jejich typem.

Byl dokonalý dandy. Již zevnějšek jeho upoutával, ač nebylo na něm nic výstředního, a ač cítilo se zase, že se vyhýbá výstřednosti ne z korektnosti, ale pouze proto, že není jeho genrem. Strojil se distinguovaně a módně, ale nic na něm nebylo, co by bylo „dernier cri“ a možno koupiti v každém závodě v Kärtnerstrasse. Nebyl zcela mlád, ale vynasnažoval se vypadati naprosto mládě. Mládí považoval za jedinou formu, v níž možno se objevovati na veřejnosti. Věčným mládím chtěl se lišiti od těch, kdo necítí neslušnosti toho, býti starými lidmi.

Ani za přátele si nevolil nikdy starých lidí. Daleko, daleko od nich prchal. Osvěžoval se jen stykem s mladými přáteli. Neboť stáří pokládal za nakažlivé, jako by mohlo přejíti do člověka, jenž se stane sám pak starým. A ani k lidem nehezkým se nesnižoval. Ne-

boť pouhým pohledem na lidi šeredné může člověk sám zošklivěti. Svou vlastní, vrozenou i vypěstovanou krásu nesl jemně, duchově, jako by nesl nejvzácnější myšlenku.

Většina nespokojenosti lidí na světě je v tom, že neumějí se nuditi, a proto hynou. Filosofie dandysmu učí uměti se nuditi a tím dovésti žítí. Dandy nemá ničím se inspirovati. Ale poněvadž je to příliš nedosažitelné, je mu časem dovolena inspirace, mimo jediný případ: podivovati dokonalé, což jest jen pro snoby. Dandy se inspiruje v tom případě jen prostředností. Špatné divadlo mu dá ilusi a špatná láska pocit zamilování. Dandy nemá milovati lidí, ani jimi opovrhovati. Má jen býti přesvědčen, že jsou na světě lidé zajímaví a zbyteční, a těmi zbytečnými lidmi že jsou všichni ostatní.

Těmi pravidly Manfred se řídil. Věda, že žítí má jediné tehdy smysl, když o život nestojíme, veliké věci odkládal, aby se zabýval podrobnostmi. Věda, že je to jediné pozitivní vědění, jež činí člověka stupidním, horlivě se vynasnažoval, znáti vše ze středověké magie a nevěděti nic o tom, co tvrdí moderní věda. A četl-li spoustu nových knih, četl je pouze proto, aby si potvrdil přesvědčení o absolutní hlouposti všeho, co jest obsahem dnešní literatury.

Jeho erotismus vylučoval běžné formy. Žena pro něj neexistovala. Jeho duše se ukojovala stykem s krásnými osobnostmi přátel. Propůjčoval svému přátelství všecken vnějšek lásky. Ale nepodroboval se nikomu. Napřed svedl sám sebe vlastní touhou a pak k té touze teprve si vyvolil osobnost jí odpovídající. To byla forma jeho přátelství. A měl-li pak někoho rád, bylo to spíše pro jeho půvabné nedostatky než pro skutečné přednosti. Neboť stěží by byl někoho povýšil nad sebe, a bylo mu milo podivovati křehkou nezkušenost spíše na jiném než na sobě.

Žil tak, že snil. Čin jej dělal smutným a nebyl jeho vůlí. Čekal vždy jen na to, co nemůže přijíti, a byl smuten jen nad tím, co se ho netýkalo. S každým mluvil, jako

by byl nezajímavý, a každý proto o něm horoval, jak je zajímavý.

Žil pohnutě a tiše. Hřmotu nemiloval ani na jevišti, tím méně scénoval svůj život do dramatických póz. Ale vžíval se sytě do jemných nálad, a všechna jeho duše se rozechvívala, řekl-li mu někdo slovo, jež pokládal za vybrané.

Byl mnoho vyhledáván. Nepřikládal tomu ceny. Byl zdvořilý k lidem potud, pokud jest možno je považovati jen za hlupáky s vychováním. Mluvil s nimi o všem mimo o rozumných věcech, neboť nedovedl býti ani ze zdvořilosti všední, a užíval za tím účelem dobrého tónu, ale jen aby k nim nemusil býti slušný. Lidé si ho vážili, snad proto, že se jim tak posmíval. Ale cítili, že nemají pro něj ani té ceny, aby mu byli nápomocni v jeho nudě.

Manfred se zajímal o jediné: bylo-li mu nesnesitelné existující, vstupoval do umělého. Cítil, že jen tehdy procítíme všechno, když se odvážíme všeho. Nelekal se ani krajností, ani násilností. Bavilo ho napínati nervy nemožnostmi, vháněti duši do umělého šílenství. Vším tím se opojoval, co děsí dnes v knihách středověkých. Ale kdežto ty, kdo žili v středověku, démon posedával, Manfred chtěl sám jím vládnouti a sám rozkazovati tomu, co měl démonického v sobě. Chtěl duši svou zmechanisovati, aby jí jako nástrojem procítil něco z děsu člověka, jenž před věky věřil v démona. Hrou mu mělo býti, co bylo tehdy osudností.

Bylo mu, jako by se vymaňoval tím způsobem z obyčejnosti svého věku, a jako by připojoval tím svou duši ke vzácným, tajemným hnutím středověkého mysticismu, jen pro něho sama dnes oživlého, nesdíleného s nikým jiným. Množil v sobě hrůzu jako tajemnou sílu, ale jen k pokusům pro sebe, ne aby se stal sám jejím nástrojem.

III.

Max Duniecki mne seznámil s Manfredem. Ale dlouho trvalo, než jsem vytušil jeho záhadnost.

Chodil jsem rád do jeho barokového paláce v úzké, tiché ulici blízko císařského hradu. Celá čtvrť je zde napojena něčím jako obřadně vážným, něčím z grandiosní odměřenosti španělské dvorní etikety. Paláce jsou odmítavě uzavřeny, kočáry z nich vyjíždějí tak tajemně. Všechno je zde vznešené, od erbů v průčelích až po starožitná klepátka dveří, od slavnostních póz císařův a vojevůdců na pomnících až po bílý Canovův mramor Marie Kristiny v kostele Augustinském. I ti, kdo tu bydlí, jsou toho stylu.

Pak jsem někdy vyjížděl, pozván Manfredem, v jeho kočáře do Pratru, plného růžových květů. Seděl proti mně půvabně a manýrově s přesnou a nedbalou linií těla, zatím co já jsem se vmýšlel chvílemi do kouzla toho, cítiti se Vídeňanem a nemíti v hlavě jiné touhy než líbiti se a žíti. Byl jsem však v tom všem jen diletantem.

Max Duniecki, z polské aristokracie, ale beze slovanského typu, Pařížan, provlekl mne vším, čeho společenská Vídeň může poskytnouti. Jeho úzký, bledý obličej měl krásu toho, jenž je z hynoucí, dlouho pěstované rasy. Usiloval o mé přátelství všemi formami vybrané zdvořilosti; miloval jsem však na něm jen vůni jeho cigaret a zcela nový parfum, jehož nikdo neznal, a jehož Max po prvé užíval. Marně však nutil jsem se sblížití s jeho osobností melancholickou někdy, ale nikdy nepřekvapující, jež jako vídeňský valčík byla jen směsí sladkosti a obyčejnosti.

Když jsme bloudívali zahradami Schönbrunnu, nebo když jsme si vyjeli do Laxenburgu, v čase, kdy vůni bezu překonává vůně akátová, chodil jsem s Dunieckým jen, abych mohl mluvit o Manfredovi. Konečně, vida marnost touhy dojíti k intimitě u Manfreda, porozuměl jsem šedozeleným očím Maxe Dunieckého a stal se jeho přítelem tak, jak tomu chtěl. Ale myslel jsem

na Manfreda Macmillena a toužil, aby mne miloval způsobem Maxovým, on, který jistě žil všechno ze života a jenž by mne připojil pak jen k řadě lidí, jichž užil pro sebe, zatím co Max mne zbožňoval a přátelství své jen na mne obmezoval, znásilňuje zároveň mou svobodu.

Navštěvoval jsem však Manfreda i dále. Nebylo večera, abych nebyl překvapován různými odstíny jeho osobnosti. Změna – to bylo jediné, co bylo u něho stálé. Čím jsem jej dále pozoroval, tím mne více mátl. Upřel-li na mne zrak, jako bych se přetvořoval. Nebyl jsem ani sebou pod dotekem jeho očí. Ovládá dobře své zraky, myslil jsem si. Byl bych dal všechno za to, kdybych byl v nich objevil zájem pro svou osobu. Marně.

Až kteréhosi večera, když jsem se chystal jíti na premiéru dramata, jež mne upoutalo svým rechem (bylo to drama o Cagliostrovi), před odchodem do divadla mi přinesl sluha dopis. Nebylo v něm více než věta: Manfred Macmillen prosí pana Francise Galstona, aby mu byl dnes společníkem v divadle.

Z počátku jsem měl úmysl, nevyhověti jeho přání. Ale něco mi říkalo, abych přece přijal pozvání Manfredovo na dnešní večer. Snad v tom bylo i trochu zvědavosti, proč právě dnes Manfred touží, zabezpečiti si mou přítomnost.

IV.

Byl už v lóži, sám, nějak příliš vážný.

– Doufám, přivítal mne, že nás nebudou návštěvy rušiti. Rád bych vás měl na dnešní noc úplně pro sebe.

Bylo mi nezvyklé, že tak touží po mé společnosti.

– Zajímá mne *Cagliostro*, nevíte nic, kdo jest autorem hry?

– Nečetl jsem dosud nikde toho jména: Walter Mora.

- Zní to jako pseudonym... Myslíl jsem, že jste jím proníkl.
- Nemám naprosto tušení.
- To jméno zní jako z černa. Nikdy v životě dosud jsem ho neslyšel. Nepřipadá vám někdy, co tajemnosti je ve jménech? Co nám zazní někdy z pouhých několika slabik! Jméno příštího milence, jméno osudu, jméno příští naděje nebo nenadálé smrti... Nedivím se, že Cagliostro jako osobnost nemohl nésti jména, jež mu dalo zrození. Nebyl by vytvořil ze svého života takového stylu, kdyby byl zůstal Giuseppem Balsamem. To jméno mu mohlo stačiti pro seminář sv. Rocha v Palermě, ale pro působení v lóžích zednářův a na dvořech panovníků nemohl býti než „divo Cagliostro“... Walter Mora... Trochu se chvěji před tím jménem. Nesmějete se mi? Ne... vy jste sám fantast, proto chci vás dnes míti pro sebe. Stilisovaná skutečnost jeviště může mi dnes býti nebezpečnější, než se vám zdá. Já někdy žiji sny jako opravdovost. Skutečný život nemá však na mne nikdy jiného vlivu, než že se mu vysmívám.

V.

Divadlo bylo plno. Nervosní, zneklidňující a zase jako vzpružující atmosféra hlediště se mne zmocňovala. Miluji takové večery v divadlech, kde se očekává s jeviště něco překvapujícího. Všichni, jež máme rádi, o něž se zajímáme, jsou krásnější v těchto hodinách. Nemyslím na ženy, ač je také něco prchavě omamujícího v jejich parfumech, v šustivých robách, v záři jejich klenotů, v běli obnažených ňader i pro toho, kdo se nezajímá jako já o ně. Ale to by nestačilo, udržovati atmosféru. Ženy mají jednotvárné pózy, a člověk ví, že není v nich nic mimo žalostný průměr. Ale muži, mladí muži záhadných srdcí a umělého zevnějšku, s nimiž jsme se setkali jako z příkazu osudu v životě,

mají psychické kouzlo, jehož nemají ženy. Rafinovaní a kosmopolitní žijí život jako hru dojmův a umělostí, a k nim mluví básníci, nesrozumitelní pro jiné, v zastřených symbolech.

Vyjadřují však právě jejich nitra, a v těch okamžicích jako by vstupoval enthusiasmus v duše, se vším dosud jen flirtující. Jsou, jindy tak posměvaví, dnes jako v horečce, sálají citovostí, zapalují se druh o druhu. Oči nabývají lesku, pleť bledne, rty hluboce rudnou. Touha jako po něčem, čeho dosud neslyšeli, po věcech, jichž neviděli, po všem, čemu ostatní lidé nerozumějí, co pochopeno, nemůže náležeti než jim jediným, zmocňuje se jich. Cítí, že jsou přemáháni básníkem a jeho interprety. Milují takové večery. Je v nich opojenost velikého života, velikého umění. Něco ze slavnosti básníka jako osobnosti. I herci pozbývají všední podoby, neboť jsou tím, koho jindy jen představují.

VI.

Taková také byla premiéra *Cagliostro* od Waltera Mory. Drama mne zaujalo tak, že jsem zapomněl úplně blízkosti Manfredovy. Až po chvíli, upřev na něj zraky, zděsil jsem se nad změnou, jež se udála zatím s ním. Jeho obličej, jindy působící dojmem zajímavé tmavosti, s hladkými líci, ale na nich s nádechem modravě černým od příliš tvrdých, stále holených vousů, s něčím jako divokým v přílbě hustých černých vlasů, s démonickým posměchem ve zracích vystydle uhlových – byl teď zsinalý až do tónu chabě popelavého, a oči obrážely hrůzu.

Díval se na jeviště. Cítil jsem instinktivně, že je to provozované drama, jež ho naplňuje úžasem. Všechna bytost Manfredova jako by se přetvořovala úplně. Když doznávaly poslední věty piecy, Manfred mne uchopil s brutalitou přímo horečnou a rozkazující

za ruku a vyvlekl mne z divadla, drtě mezi zuby jen slova:

– Pojdte! Pojdte! Nemohl bych teď s nikým mluvit!
Rychle! Rychle!

VII.

Vtáhl mne do svého kočáru, vsedl do kouta a přitiskl se svým tělem ke mně tak, že jsem cítil, jak se sděluje jeho vzrušení náhle i mým nervům. Jeho dech, těžký, supající, ovíval a zaplavoval mé tváře. Cítil jsem, že jsem něčím úplně bezmocným, pasivním v jeho ruce. Nevím, byl-li to záchvat toho, kdo viděl přízrak a počal pochybovati o sobě a chtěl míti ve svém náručí někoho živoucího, aby se přesvědčil o tom, že sám existuje. Ale cítil jsem, že je třeba Manfredovi nyní někoho, jako jsem já, a třeba jsem nevěděl proč, vytušoval jsem přece, že v tomto okamžiku počínáme býti přáteli, že si znamenáme teď intimitu pro všechn další život. Bylo mi, jako by spalovala a stravovala jeho vznícená bytost mou vlastní bytost. Byl jsem mu nástrojem, do něhož dával odcházeti ze sebe vši přebytečné horečnosti. Uklidňoval se mou a vyrovnával.

V bílé, vonné komnatě, kam nikdy hostí neuváděl, dal rozsvítiti svíce na všech girandolách, dal přinésti jídla, víno, ovoce a cukroví, a aniž se dotkl čeho sám, nutil mne jísti a pít. Jen jsem okoušel, nemoha v rozrušení mysliti na jídlo. Prosil mne, abych s ním zůstal do rána v paláci. Věděl jsem, že jsem mu tím povinován.

Komnata, v níž jsme té noci zůstali, byl budoár zemřelé jeho matky. Krásné dámy z rokoka, jako zavinité do vln mušelínu a do pletenců z růží, dívaly se na nás s portretův a miniatur. Všechny jejich koketní pózy však jako by se posmívaly našim úzkostem. U jedné byla tím výsměchem kniha, kterou měla v ruce a z níž nečetla, u druhé vějíř, jímž zakrývala ňadra, ale tak, aby vynikla jejich bělost, u jiné toaletní

drobnosti stolku, před nímž seděla, aby pudrovala pleť vlahým, vonným práškem. Něco starovídeňského zůstalo v ovzduší komnaty. Její mrtvost měla veselý akcent jako na jednom z portretů žert dámy, jež zajala Amora, aby mu škubala peří z křídel. My dva zde však, živoucí, jsme působili jistě naposto mrtvolně. Vše ostatní, mrtvé, bylo veselé, koketní, dovádivé. Oblaky závojų dýchaly vůní, filigránské krajky se chvěly, fialové tóny živůtků purpurověly, a žluté odstíny rukávů zezlatěly topasovým prozářením. Vše se blyštělo, prsteny, diadémy, náramky, šňůry perel na šíjích, látky. Vše svítilo, rozdýchané bílé vlasy, dychtivé, živé zraky, pudrovaná pleť a především růže, malované růže, v účesu, na nadrech, na bocích, v pletencích visící přes zábradlí, v trsech kvetoucí přes zdi, v kyticích vytryskující z váz. Stará Vídeň tu žila... krásný, dávný věk... sladké, bílé tajemství jeho rozsvíceného veselí, jež nemohlo vyprchat, ani když bylo mrtvo... věk, jenž viděl se usmívati zraky a květiny a rty a vůně... uzavřený teď v zapomenuté komnatě mrtvé dámy jako poslední esence jeho...

Tato komnata vracela ponenáhlu Manfreda životu. Sem nemohl stín, nemohla hrůza. Držel mé ruce, tiskl se ke mně. Byl jsem šťasten jeho intimitou. Měl jsem přítele, jehož jsem si vždy přál.

Venku se dalo zatím do prudkého deště. Bylo slyšeti, jak proudy vod útočí na průčelí paláce, na jeho okna. Vítr chvílemi se zdvíhal, šlehal deštěm jako bičem do tabulek skla, kvílil v palácových arkádách. V rozpoutanosti živlu se zvyšovala sladkost bezpečí vyhřáté, bílé komnaty, do jejíž vůně kanul jemný tikot starých parculánových hodin jako stříbrný ševel, jako odraz vody, z fontány vystřikující a v poprašku se vracející k hladině, s přízvukem umdlené lkavosti.

VIII.

Nemluvili jsme o dnešním divadle, ač vycítoval jsem, že Manfredovo vzrušení souvisí s dramatem, jež se hrálo. Pojednou se mne zeptal Manfred:

– Milý Francisi, nestalo se vám nikdy nic tajemného v Praze? Jste jediný z mých přátel, který se uchyluje tam občas. Je to město, kam cizinec jako vy nemůže jíti než za zvláštním posláním. Proč tam chodíte? Co vás tam láká?

– Proč mne Praha láká? řekl jsem, překvapen nečekaností jeho otázek. Jsou jisté psychické stavy, k nimž potřebujeme nutně prostředí, s nimi souhlasného. Nerozumím řeči, kterou v Praze lidé mluví. Nevím nic o přítomnosti toho města. Vše, čeho tam hledám, je minulost. Chci-li míti v životě pocit, jaký by měli mrtví, uložení v chrámech do skříní z křišťálu, chci-li se na život dívat jako sklem vlastní rakve, jdu do Prahy. Její vzduch jest tísnící a těžký od tragiky všeho, co se tam přihodilo. Vidím Hradčany, Malou stranu, Straoměstské náměstí a cítím, že jen Minulost je v Praze přítomna. Nemusím nic věděti ani o dějinách. Přijdu-li tam, zívám o všem, jako bych se díval na vše vlastníma očima, co se tam kdy stalo. Nemusím nic věděti o popravě pobělohorské. Noha sama se zastaví na malém čtverci země, kam se dívají starobylé domy, jako by se odráželo dosud od jejich zdiva temné dunění černě zastřených bubnů. V Praze je všechno ukončeno a vyvrcholeno. Je lhostejné, kdo tam nyní žije, jako je lhostejné, kdo obývá v zpustlém, starém paláci, když vymřeli jeho majetníci. Chodím Prahou rád za nocí: tu jako bych postřehoval každý oddech její duše. V řídkých okamžicích náhlého zjasnění se mi zdá, jako by se probouzelo slavné mrtvé město a znova zahloubávalo do smutného, tmavého zrcadla své osudné marnosti.

– Máte pravdu, Francisi. V Praze je visionářská krása. Krása, procházející snem a ze sna přestupující do smrti. Neusmívá se, nepláče: nevzkvétá, ani netrpí.

Jen se zrcadlí. Jitra tam mají mrtvou šed, noc je černá a nemá. Její bytí je zdáním, ilusí. Chci-li žít život, jako bych chtěl cítiti sen, jdu do Prahy. Chci-li žít život jako bez příčiny a jednati jako v snění, v Praze mám pro takovou existenci jedinou půdu. Všechno, co tam jest, je přízrak. Všechno má svou tvářnost jako fiktivní věc svou ilusí. Smrt a život jsou tam názvy téhož pojmu. Praha náleží mystikům. Nevšiml jste si nikdy, že je to jediné město, kde máte pocit, že byste mohl se setkati s někým tak podivným, tak osudným pro vás, že byste stál pojednou bez pomoci před jeho silou, jeho vlivem? Smrt je zde poslední krásou. Nemůže právě zde mystičnost býti také poslední silou?

– Mluvíte, Manfrede, jako by vás poutala ku Praze nějaká nerozřešená záhada.

– Někdy myslíte, že stvořujeme svůj osud. Náhle jsme poučeni, že nebojujeme jen se sebou, že jest ještě jiná síla, jež se staví proti nám. Naše oprávněnost k bytí je v tom, že se domníváme každý z nás, že *existujeme sami*.

– Jste mi nejasný, Manfrede.

– Nepodlomilo by vás, Francisi, náhlé poznání, že příroda, tvořící stále nové a odlišné druhy – pojednou může opakovati pokus a vytvořiti dvě existence lidí úplně totožných? Nepoděsilo by vás trochu, kdyby váš obraz v zrcadle náhle vystoupil, oživil, a kdybyste měl pak s ním se děliti o další existenci?

Vytušil jsem hned, že v těchto slovech Manfredových jest ukryto tajemství toho, co se mu přihodilo kdysi. Frantasia má náhle se rozbouřila. Manfred dal mi obrysy záhadné události, a já okamžitě jsem si počal ji vybavovati v nejbizarnějších formách krutého a půvabného výmyslu.

Manfred se odmlčel, ale díval se na mne tím pevněji a zkoumavěji, jako by se rozmýšlel, má-li mne učiniti účastným svých vnitřních dobrodružství. Náhle řekl tónem, jenž mne překvapil a zmátl docela, zatím co stín jeho řas jako by vrhal temno do mého nitra:

– Důvěřujete mi?

A vida, že se chystám říci mu oddanost toho, kdo chce vejíti do jeho osudu, aby se o něj s ním sdílel, rychle pokračoval, než jsem mohl něco pronésti:

– Vytušil jsem již dávno, že vás zajímám. Ale bavilo mne, stavěti se k vám neproniknutelným. Ještě teď váhám vyprávěti vám něco, čím byste mohl viděti do mne. Je to však nutností... neboť se zbavím tíhy, jež mne dusí, učině vás svým důvěrníkem.

Chcete žíti se mnou mé nepokoje a úzkosti za cenu, že budete mým přítelem? Hledte, mé sobectví: jest velmi utěšené. Ponesete se mnou tíhu a ještě mi k tomu dáte své přátelství. Ale já vím, že jste z povah, jimž se vede nejlépe, obětují-li sebe. Toužím nyní po vaší pasivnosti, z důvodu, pro nějž muž analogicky touží po ženě. U vás je všechno v souladu, oči, rty, duše, a myslím, že vás také Bůh nemiluje méně než všechno, co jest tak vyrovnané. Nebudete míti teď, Francisi, svou příjemnost a krásu pro nikoho než pro mne. Pro mne budou pláti vaše chtivé, purpurové rty. Pro mne ztemní vaše oči jako smaragd. A ruce, tak bledé, se záchvěvem sladké vůně, vanoucí s bílých růžových keřův, obtočí mne magickým kruhem, aby neměly přístupu ke mně stíny, jichž se děším. Dáte mi sebe celého. Obětujete se mému osudu místo svému vlastnímu...

Manfred pronášel tato bizarní slova jako zaklínadlo. Cítil jsem, že se mu poddávám naprosto. Stával jsem se jeho hříčkou, jeho věcí. Bral mi vůli a vlastní myšlenku.

– Budeme přáteli, pokračoval, a jeho rysy zažehala neznámá mi dosud vášeň. Proč byste měl míti sebe pro někoho jiného, jenž není než prostřednost, jako váš sladký a obyčejný Max Duniecki? Lepší část si zvolíte u mne: budete držeti někoho, kdo balancuje nad propastí a šílenstvím, aby se v ně nesřítíl.

A nyní – mohu vám říci všechno, bez obavy, že vniká v mé tajemství někdo, kdo je mi cizí. Neodejďte již ode mne, až zvíte vše. *Nebudete* moci odejíti. Max Duniecki ať se potěší pak jiným přítelem. Neboť

s vámi chci teď žít tak, jak žiji sám, skrytě a mimo lidi: *výstředně, nesmyslně, s rozkoší a zoufalstvím.*

S lidmi ostatními mluvím, že jim říkám cokoliv, ale při tom duše je zcela jinde. S vámi budu mluvit jen to, kde jest i duše. Za to zmenšíte bolest, jež mne tíží, silou, jež jest větší, než sám věříte. Místo bídy bude jen utrpení, místo žalosti jen smutek, neboť jako sblížené stíny půjdeme teď světem. Jest odporné, co můžeme žít ve světě: neboť jsouce v styku s lidmi, už tím, že s nimi mluvíme *o jejich* věcech, stáváme se sami nízkými. Ale ve svých samotách, Francisi, můžeme pocítovati nejšílenější a tedy nejhlubší a nejčistší věci. V království podivuhodných zásvitů budeme žít. Zraky ostatních lidí neuvidí nic z tajemství, jež nás obklopí magickým oblakem.

IX.

Kde byl nyní Manfred Macmillen, dandy, posměvač, jednající s každým s pokořující nedbalostí, s elegantní drzostí, s impertinentním chikem? Vyznal se tak znamenitě v umění bližní „přehlížeti“, dáti jim cítiti, že i když jsou nejlepší, jsou mu méně než nic. Jeho styk s lidmi byl metodou, užívati vůči nim všech nuancí urážek, s gracií kopati do jejich domýšlivé hrdosti. Ale jen proto, že byl při tom nejen absurdní, ale také originální, dařil se mu tento způsob.

Vzpomněl jsem si, jak řekl kdysi, když jsem se zmínil zlehka, že nepovažuji tohoto jednání vždy za sílu osobnosti, s úsměvem:

– Ode chvíle, kdy přestanu se dívat na lidi shora, jsem ničím. Jest hloupé jen, že mně lidé podléhají, ne, že jsem si učinil jejich hloupost služebnou.

A teď – jaký rozdíl! Teď jsem cítil u něho tiché, rytmické kouzlo lidské družnosti. Manfred byl nyní někdo zcela jiný. Či jen jsem se mýlil? Experimentoval mnou? Byl tak záhadný. Jest mu možno důvěřovati?

Ale – ať byl kýmkoliv! Bylo mým osudem, podrobiti se mu. Vždy jsem snil o bytosti s gesty podivuhodného půvabu, jíž bych mohl se nabídnouti třeba pro jedinou noc, nemožnou, absurdní, ale abych pro to, co jsem v ní zažil, nenašel už nikdy v životě jména. Zde byla taková bytost. Setkali jsme se a spojili své duše. Snad to bylo šílené a marné. Ale bylo to nutné tak jako každá osudnost...

X.

Dívali jsme se dlouho mlčky na sebe. Manfred mne pokrýval svými rozkazujícími, hrdě silnými pohledy, z očí, jež se rozevřely, že vypadaly jako nesmírné. Řekl jsem posléze, jen abych přerušil tento způsob, kterým se mne zmocňoval, a v němž bylo tolik magické nadvlády:

– Budete uspokojen, Manfrede, mou bytostí? Zůstává vám vždy na povrchu života, kde vy chodíte do jeho hlubin. Ale mám smysl pro nepochopitelné věci, pro zázračnosti jakéhokoli druhu. Stačí vám to, chci-li je od vás slyšet?

Manfred se usmál. Ale z úsměvu zavála na mne horečnost. Něco v něm bylo, co vyssávalo duši až na dno.

– Máte, Francisi, dvojí bytost v sobě, aniž o tom víte, a jest mi obou bytostí těch třeba. Máte fantasií a smyslnost. Jste básník a žena. Ty, jež jsou jen ženami, hnusí se mi. Jsou to bytosti bez fantasiie. Obmezují muže na reálné, strhují jej na zemi. Ať činíte, co chcete, žena nikdy nemůže se státi něčím hlubším než ženou. Psi voláte jedním jménem celý život, a to mu stačí. Láska ženina je stejná. Vystačí s jedním pojmem, s jedinou myšlenkou: abyste byl její. Zůstává celý život němou a slyší na jediné jméno.

Nenávidím bytostí, které jsou jen ženami. Nemohou zajímati tím, čemu rozumějí, a jen z chytrosti, aby zajímaly, mluví o tom, čemu nerozumějí. Ale jsou mi

lhostejní též ti, kdo jsou jen muži. Mají intelekt, ale nemají citu. Existují však, kdo jsou mimo obě pohlaví. Jako vy, Francisi, tak krásný a bledý jako pro nějaký tajemný, zamlčený zločin... Můžete mi býti druhem pro inteligenci a možnost, sledovati mou myšlenku. Ale můžete mi býti též tím, čím jest jiným žena, tajemnou intimitou, rozkošně neurčitým odstínem v citech. Jste bytostí, k níž rád, skeptický už ke všem, obracím zraky pro osvěžení mdlého srdce. Něco jako éterický dech vane z vašeho každého pohybu. Jste inspirován jemností stejně jako melancholií.

Dovedete býti dosti silen, abyste nesl se mnou tíhu myšlenky, pokus vniknouti co nejhlouběji do tajemství, jež nás obklopují. Ale dovedete, přijde-li chvíle lyrismu, i tak se zženštiti v pozdní chvíli noční, že se stanete přístupným všemu, čím se rozvlní duše. Stanete se nástrojem, na němž mohu přehrávati své nálady.

Dovedete postaviti myšlenku proti myšlence, odporovati mi v světě intelektu. Ale dovedete se mi poddati, býti pasivní v světě citovém...

XI.

Odmlčel se.

Jeho ruce, plné psychického rytmu, lehce teď se chvěly hrou světla a stínu. Samy o sobě se zdály svrchovaným dílem sensitivní krásy. Starobylý prsten svítil na nich berylem, jehož lesk se zvyšoval v chabém zlatě.

A zatím co se kladly jemné ruce na mne, rád jsem se dával jimi uchvacovati v kořist. Rozevřel jsem duši jako květina kalich, abych přijal do ní všechno, čím mne Manfred zaplavoval. Můj život teď se jako zmnohonásobil v závratné rychlosti. Manfred mi dával ilusi, že mám krásu, po níž jsem jen toužil.

XII.

– Nevím, milujete-li tolik v Praze chrám svatého Jakuba jako já. Ale tam před časem po prvé se mi stalo něco, co mi zůstalo od té doby osudem.

Pamatujete se? Je tam zázračná madona na hlavním oltáři, socha obklopená zlatozáří, o níž vypráví dávná legenda, jak Maria uchopila ruku dobrodruha, jenž v noci chtěl ji oloupiti o její šňůry zlata a perel. Něco neodolatelného vždy mne vábí ke všem zázračným sochám, oblečeným v tajemné zlaté látky, obtíženým drahými kameny, zahaleným do vůní. A zde tato socha je zvláště podivuhodná v záři chabého zlata, v skříní jako v pohádkové jeskyni z křišťálu, obklopená nejjemnějším mlčením, před níž se pohybují rty věřících jen bázně v modlitbách. Bílé lilie, jako zarosené slzami, kvetou před ní. Ale obličej madony září vlastním světlem, a lampy, jež ji osvětlují, a drahé kameny, jež ji zdobí, jen od ní přijímají své lesky...

Tento velikolepě chmurný chrám má něco feudálně slavného, španělsky katolického v sobě. Čím jest jen napojen a posvěcen vzduch, uzavřený do tohoto zdíva, omšného věky! Jak vejdete, jako by vás zajal přízrak Středověku a zatopil vás svými tmavými, minulými stíny. Všechn živý svět, z něhož tam vcházíte, jako by zhasl najednou a zmizel: a není, než tento fantastický chrám. Ano, fantastický: pohledte jen, jaké grandiosní linie výšky a délky! A jaká bizarní přeplněnost! Oltář na oltáři, socha vedle sochy. Slavné obrazy Brandlovy a Reinerovy se temní v zlatě rámů. Práce všech dávno mrtvých umělců, zlatníků, klenotníků, brusičů drahých kamenů svítí ciselovaným kovem a průhledností křišťálů s oltářů, se schrán ostatkův. Mramor pilířů září. Zlaté sochy zaplavují všechno odleskem, vyzdvihují ke středověkému pathosu.

A pod dlažbou je plno mrtvých těl v hlubokých hrobkách, ostatky mrtvých jsou v relikviářích, pod kamenými deskami oltářů: mrtví, samí mrtví, a vám se zdá, že pro ně, a ne pro vás se tu zpívají nešpory, po-

chmurně znějí varhany, voní teskné voskovice, bělá se kadidlo, leskne se poklad zlata, a usmívají se miniaturní zahrádky umělých růží na oltářích.

Chcete-li rozuměti tajemnosti těchto věcí, musíte sám dovésti býti mrtev. Často jsem procházel tímto chrámem a celé hodiny v něm prosnil. Tu mne zaujala látka tmavé modři, barvy dozrálých hroznů, prošitá arabeskami, jako by jí byl prohozen šelest pohybujících se stříbrných listů, jež kryla oltář, zahalený v bílá plátna, dýchající čistotou... Tu zase mohutná kazatelna, spočívající na vzeplatém lvu. Nebo jsem prostál před nádherným mřížovím, oddělujícím kapli sv. Františka od presbytere. Jindy jsem procítoval trochu inkvisičního děsu před zbičovaným Spasitelem v zasklené skříni. Na všech věcech, na všem náradí z minulých století, bylo něco jako zmučená bolest, jako trpící krása. Všechno zde bylo jako ztmaveno dávným věkem.

Ale nejvíce zářila socha mariánská. Když jsem stál před ní, osvětlenou barevnými světly, myslil jsem na všechno, co se chodilo k ní zpovídati po tolik věků, na všechny bolesti, viny, útrapy, na zvláštní pohnutky a tužby, jimiž trpí člověk. Ale zda nezpovídal se tu také někdy neobyčejný zločin, tajemná hrůza z něčeho, co překročilo lidské meze? Tekly zde slzy lidí chorých, unavených životem. Ale nezoufala tu také temná odpornost, zbědačelá zničenost vyvráceného života? Nepršel tajemný dešť hořkých, černých slz nikdy na tuto svatou sochu?

Stále se tu rozsvěcovala, den za dnem, Slavnost Boles-ti. Zde kdysi oživovaly marné, středověké zármutky, marná zoufalství. Zde jako byste mohli ještě teď zachytiti chvílemi přízrak postavy, jež se tu opozdila z dávného věku, postavy v kápi, v popelavě šedém plášti, s hrubým, žíněným šátkem na krku, v sandálech na nohou, jak tu kajícně úpí k madoně.

Není-li chůze do tohoto chrámu, milý Francisi, vlastně visionářskou procházkou do Středověku? Podivuhodný prostor! Zde žije, co je mrtvé, a mrtvo je, co žije.

Ale nechodte chrámem bezstarostně! Nechodte jím, jako byste chtěl v bezpečí jen příjemně okoušeti krásného, dávného stilu! Činil jsem to, než se mi zjevilo Tajemné, jehož jsem se nenadál.

Hledte, myslil jsem, že nic zde nemá vztahu ke mně, jenž tu jen bloudím a lelkuji. A najednou něco mne zdusí. Mám dojem, že za každým pilířem něco na mne čeká. Zdá se mi, že se ukrývá za každým oltářem někdo, kdo mne tajemně pozoruje.

Náhle se děším. Všechny tyto zasmušilé věci, na něž jsem se díval dosud se starožitnickou zálibou, mají výsměšnou grimasu. Kristus v zasklené skříni se dívá na mne upřeně. Nějaké mrtvolné tváře ožívují v rámech relikviářů. Nějaké kosti a hnáty mi hrozí, jako by mne chtěly škrtnouti a sevřít. Všechno je teď ukrutné a groteskní. Všechno se zdá zkrouceno a vymyšleno šilencem. Všechno jako by bylo chmurným pozůstatkem nepovědomého mi, potměšilého zoufalství.

Prchám z chrámu zděšen. Dlouho trvá, než se ztiší tep pobouřeného srdce, když vidím venku zase lhostejnost toho, co existuje...

XIII.

Až kdysi... kdysi jsem uvázl tam a navždy. Francisi, chvěji se, vzpomínaje toho. Přistupte ke mně, vložte ruku do mé ruky! Tak – cítím teď teplo vaší bytosti, a mohu vám vypravovati všechno.

Pamatujete se jistě na onen slavný mramorový náhrobek Vratislavů z Mitrovic před oltářem sv. Kříže, jenž bělostí svých soch svítí do šera chrámu. Stál jsem často u něho, dívaje se na jeho postavy. Sláva věčcí padlého bojovníka, za nímž stojí smrt s kosou. Ale dole pláče zhroucen smutek, postava, která do klína vryla hlavu, něco tak melancholicky bezútěšného, co mne vždy připoutávalo.

Když jsem snil zde kdysi, pozoruje stín, jak bloudí od stěny ke stěně jako poslední stopa po nějaké bytosti, jež tu vydýchla dnes svou bolest, náhle měl jsem pocit, že někdo stojí za mnou. Obrátím se, a děs mnou prochvěje.

Bylo pozdě k večeru. Chrám byl úplně prázdný. Když jsem do něho vešel, nebylo tu živé duše. A zatím co jsem stál u náhrobku Vratislavů, nezazněly ani sebe tlumenější kroky někoho, kdo by vešel. Ale zde stojí nyní někdo živoucí.

Dívá se upřeně na mne. Teď se pohnul. Jde ke mně. Zděšen odstupuji. Zase stanul. Dívá se na mne. Je to přízrak? Vidím náhle a poznávám – sám sebe v tajemné bytosti, proti mně stojící.

Snažil jsem se tlumiti své rozčilení.

Odvrátil jsem zraky.

Usilovně teď chci se přesvědčovati, že není vůbec nikoho v chrámě, a že to, co jsem viděl, byla halucinace, jež rychle zase zmizela.

Ano, byla to halucinace, opakuji.

Ale proč přece náhle nemám odvahy se obrátiti? Zase mnou prochvěl děs. Naslouchám. Za mnou se ozývá zcela zřetelné oddychování. Je zde tedy někdo. Bytost, která působí tajemně a jež mne sleduje jako za nějakým záhadným posláním.

Stávám se kořistí děsu, zvětšujícího všechny věci. Prostor jest nezvykle ohromný. Hlavní oltář se černá jako grandiosní katafalk. Stíny jsou hlubší. Všechno je příšerné. Náhle mi přicházejí na mysl slova Swedenborgova, že tělesně ještě živí, jsme již duchem svým ve společnosti jiných duchův, ač o tom neví naše pomíjející já.

Obracím se a dívám k náhrobku hrabat Vratislavů. Zcela blízko u sochy zhrouceného Smutku, téměř se jí dotýkaje, někdo stojí. Nevidím z něho nic než svit zamyšlených, melancholických očí. Všechno ostatní utonulo v stínu. Nyní rozeznávám výkroj úst: rty se pohybují, jako by odříkával neznámý něco pro sebe.

Zdá se mi, že jsem blížek šílenství. Mám pocit, že neznámý vystoupil z hrobky. Vzpomínám na pověst, jak někdo z hrabat Vratislavův oživil, odešel z rakve a po letech byl nalezen jako zkroucená kostra na schodech pod kamenem hrobky, jehož nemohl pozdvihnouti. Připadají mi na mysl nejstrašidelnější věci. Ale zůstávám, ač zmocňuje se mne touha prchnouti.

XIV.

Dívám se znova na neznámého. Zcela jasně jej vidím.

Stojí, jako by nepozoroval mé přítomnosti. A přece cítím, že je tu pro mne, že se dívá na mne.

Náhle vidím, jak se zachvívají prsty jeho ruky. Je v jejich pohybu něco jako duchově malátného.

Vytušuji hned, že je tajemný vztah mezi mnou a jím. V této samotě, v hlubokém mlčení zasmušilých věcí, zdá se mi náhle, že neznámý, mající se mnou podobu úplně totožnou, stojí tu od věkův a že čeká zde na mne.

XV.

Byl jsem jako v horečce. Cítil jsem, jak mé zraky žehnou, jak horkost prošlehává tvářemi. Nyní postava lehce se nazvedla. Kolem obrysů záhadného zjevu se rozzářilo něco mléčného, bílého, průsvitného, nevím, jak bych to nazval, něco, co jej činilo ještě přízračnějším, než byl. Bledé mysterium se rozsvěcovalo v něm k průhlednosti. Vyzařovala z něho mdloba, obestírající jako závoji mé smysly. Byl jsem potopen do jeho vlivu, hluboce jímavého. Myslím, že pro duševní stav, jenž se mne zmocnil tehdy, nenašel bych vůbec pojmenování v lidské mluvě, jež zná názvy jen pro pocity reální a ne

pro stavy transcendentální. S hrůzou znova jsem si uvědomoval, že neznámý není nikým vlastně jiným než *mnou samým*.

Ano, byl to někdo, kdo byl druhé mé já. Poznával jsem sebe co nejurčitěji. Byla teď jistota, že nedýchám sám vzduchu této smutné planety, že je zde ještě někdo, úplně mně podobný, úplně se mnou totožný, kdo za nocí zvedá čelo k hvězdám, aby myslil tytéž myšlenky, jež myslím já. A tuto tajemnou bytost jsem viděl nyní před sebou. Zjevovala se mi, aby mne uvědomila o svém bytí, aby mi řekla, že jest účastna každého mého vzdechu, každého mého pohybu. Cítil jsem nyní děs vědomí, že nejsem na světě sám, že jest bytost ještě jedna, jež jest zároveň mnou a dělí se o jednu a touž existenci se mnou. Nyní jsem mohl míti jen pocit: že jdu sám sobě vstříc. Mohl jsem míti jen jistotu, že zkoumám-li soustavu tajemných sil, ukrytých v hlubokém nitru mé bytosti, dívá se do mých tajemství se mnou ještě někdo druhý, že každá vášň, každý zápas, každé pokušení, jež vzplane ve mně, jest jen ohlasem vášní, zápasů, pokušení, jež vzplanuly zároveň v nitru toho druhého.

Francisi, nevíte, jak jste mi nutný teď, jak jest mi drahocenné zelenavé zlato vašich očí. S vámi půjdu-li teď, budu míti odvalu kdykoliv opět spatřiti toho druhého. Ve vašich očích čtu podivné odpovědi na své otázky ještě podivnější. Neboť vy nejen mne posloucháte... vy mi pohledem též *odpovídáte*... Říkáte mi, že chcete jíti se mnou, že rozumíte zmatené mé duši, že za své přijímáte její šílenství. Nyní je mi třeba reality vašeho těla, vašeho dechu, vašich rukou, doteku vaší bytosti, mně, jenž jsem nežádal ode všech bytostí a věcí dosud než fiktivnosti... Spojení s vámi musí mi dáti sílu, převahu nad tím druhým: vaše láska mne posílí a oslabí zároveň vliv toho druhého... Neboť cítím, že je bez lásky, jsa jen kletbou mé bytosti, již vypíjí a olupuje. Francisi, sladký šílenče blouznivého, roztouženého srdce a bledého, jako zmučeného jména: vy jedině jste pro mne svatý. U vás jediného, jenž máte křehkost

a soucit, schladím své horké čelo, já, jenž jsem hledal kdysi útěchy u všech oltářův. Kus šílenství je v duši každého a občas vybuchuje. Ale má duše teď není než stálé šílenství, stálé rozžehání chvějných rozjitření, obludných znetváření v nitru. Ano, taková je má bytost, v tom, co žiji uvnitř, já, jenž mám na pohled zevnějšek dandyho a úsměv někoho, kdo neslyšel nikdy o osudu a žije jen, aby flirtoval s nejhlubšími věcmi. Budu vaším štěstím, můj dobrý příteli? Nepřinesu vám zkázy? Mám vás varovati, abyste se mi vyhnul? Ne, nemůžete, *nesmíte* už odejít. Nemůžeme-li býti spolu šťastni způsobem druhých, budeme aspoň milovati své šílenství. A jako osud za sebou v modru zůstává stín našich smutkův, obnovíme s dvojnásobnou tajemnou silou všechna slova, myšlenky, ideje magických věd, jež uložili do zapomenutých knih ti, kdo žili a myslili v Středověku a umírali v únavě cest, jež je vedly nejhluběji, až k samému středu Tajemna. Po všem, co budeme žít, rozprostřeme tento mystický stín mrtvých vědomostí, odložených tajemných kultů. Do všeho se vnoříme, všechno budeme zkoumati, vším se opojíme.

Lhostejni půjdeme kolem prostých věcí, stvořených pro světlo dne a pro kohokoli, jenž jde mimo ně. Milovati budeme věci zvláštní, oživující za noci v svitu měsíčním, věci stvořené jen pro nás a pro naše chvíle, pro zraky, halucinované mystickými silami.

Římané věřili, že tajemná značka, vyrytá do smaragdu, oslepí toho, jenž na kámen pohlédne. Odejme tu moc smaragdu, zmocněnou silou zraku přemůžeme kouzlo a dívati se budeme do záhad tak, jako jiní pozorují věci prosté a neměnné. Křehkým mostem, vystavěným jen pro naše imaginární kročeje, přejdeme spolu do tajemné říše, můj adepte s krásnou, bledou hlavou, hlavou někoho, kdo žil v dobách úpadku, s hlavou ze staré kameje, jenž jste blouznil dosud jen pro sebe a jenž stejně dovedete teď i blouzniti za mne, spolu vejdemo, s jemnou melancholií, do stínových her záhadných minulých věků.

Skutečnost, která jest ostatním hlavní věcí, nám bude jen průchodem. Budeme zasmušilými levity Říše Temnot se zlověstně rudými plameny poznání nad svými čely. A vědouce, že nemáme možnosti se modlití, budeme aspoň toužiti po možnosti se rouhati. Budeme krásní, Francisi, *jen* krásní, v tom je vše. Budeme myslet i chtít všechny sny a touhy a budeme procítovati i to, co by zdrtilo jiné, kdyby o tom jen zvěděli. Jako Petr klíče nebes ponese klíče inferna. Budeme nenáviděti boha, ale milovati božské, a bohatství našeho nitra bude více než prázdná spokojenost nevědomých andělův. A třeba jsme žili i v světě ostatních, tajný instinkt v nás bude stále pracovati pro náš svět druhý.

Nad největšími bolestmi vezdejšího světa budeme státi neteční, obráceni v kámen. Cítiti budeme svá zoufalství, svá muka jen v tmavých končinách Neznáma, kam se uchýlíme se svou láskou, nemožnou v světě skutečna, ale krutě pravdivou v končinách irrealnosti, kde každý krok je hlubší, a každá bolest palčivější. Budeme mlčeti o své lásce před lidmi, jako bychom zamlčovali svá jména a svou vznešenost uprostřed davu. Neboť – podivno! – naše rty, jakoby nestvořené pro polibky, přece budou se líbati, a naše duše, jakoby bez možnosti milování, přece budou se potáceti, lehké a zlaté mezi láskou a krásou. Tak milují jen ti, kdo přes všechna ostatní srdce mohou jíti zhrdajícím krokem, neboť byli u sebe dříve, než se potkali, a zůstanou u sebe, i když se rozejdou. Ozdobíme vlasy ohněm plamenně červených květů. Touha se zanítí na rtu barvy rudého vína: a budeme krásnější nežli stíny, v nichž se odrážejí andělé.

Tak vidím to, co žítí budeme, až rozkvetou všechny skryté možnosti našeho života, přeneseného do zapomenutých fikcí ze světa žijící malosti, prostředních požitků, pochybného štěstí. Francisi, věřím ve vás. Nezapomeňte nikdy této chvíle, kdy se slučujeme navždy v jedinou silnou a krásnou bytost, schopnou vzdorovati všemu... i nejhorším, nejpotměšilejším silám magickým...

XVI.

Neboť my máme, Francisi, *nepřítele*. Vězte to: ten, jež jsem uzřel v Jakubském chrámě, *není* přízrakem. Existuje. Je to někdo, kdo jest mnou v každém záchvěji mysli, v každém hnutí srdce. Ale všechno, co žije ten druhý, žije na úkor mé síly, mé bytosti. Dosud jej držím v rovnováze. Ale až se mu podaří, státi se mne silnějším, jsem ztracen. Budu pouhou hříčkou pod jeho magickým vlivem. Víte, co to je býti v moci někoho? Nevím, jaké je nitro lidí, žijících animálně, vedených jen svými instinkty. Ale vím jediné, že i nitro člověka, jenž dosáhl nejvyššího v intelektuálním světě, jest samo o sobě velmi šerednou věcí. Představte si, že klesnu pod moc takového nitra, jež bude experimentovati podle chuti mnou bezvládným!

Vím, chcete mi říci, že ten, jež jsem viděl v Jakubském chrámě, neexistuje, že je to jen přízrak mé rozpálené fantasie. Ale vy nevíte ještě všeho. Neboť měl-li z počátku onen neznámý, spatřený u náhrobku hrabat Vratislavů, něco fantasmagorického ve svém zjevu, najednou se změnil v osobu úplně reální, ač neztrácel ani tu své povahy Inspirovaného Tajemným. Ano, to je nejpodivuhodnější z celého mého románu.

XVII.

Vidím jej jasně, jeho obličej tak tmavý, jako je můj, oči tak zamyšlené, jako jsou mé, když jsem sám.

Vidím, že je v něm něco neklidného, netrpělivého, když cítí, že jej pozoruji. Náhle se zvedá ruka, aby se přiložila na chvíli k čelu. Naklání hlavu, pak mne měří pohledem, v němž je něco jako záští, jako hněv nad tím, že jej prohlížím. A odchází. Ano. Odchází. Slyším určitě kroky. Vidím, že se zastavuje ještě na chvíli u prvního oltáře před vchodem, kde je malý obraz madony mezi dvěma keři bílých květin. A sly-

ším ohlas otevíraných skleněných dveří u vchodu. Vycházím také spěšně z chrámu, následuji neznámého. Jednám teď bez rozčilení, zcela mechanicky, jen s utkvělou myšlenkou, že musím zjistiti, kdo jest. Zastihuji cizince, že vchází do Týnského dvora. Jdeme sami pustým nádvořím. Všechno tu se mi zdá jako jiným. Najednou se zastavuje neznámý. Zastavuji se také. Neznámý se podívá na mne nějak výsměšně, potměšile. Pak vychází ze dvora do Týnské uličky a najednou mně mizí... Kam vešel? Do některého domu? Do Týnského chrámu? Mám prohledati všechny vchody, neukryli-li se někde? Mám jej následovati do kostela?

Cítím grotesknost situace. Co počnu teď? Mám zadržeti neznámého? Jakým právem? Jakou záminkou?

Nevěděl jsem, co počítí. Cítil jsem, že se ukryl neznámý kdesi a že odejde, až vejdu do některého domu.

Rozhodl jsem se vejíti kamkolivěk: šel jsem do Týnského chrámu. U náhrobku Tycha de Brahe se mi zdálo, že jsem zahlédl cizince. Horečně jsem se zachvěl. Ale byl to klam stínu, jež vrhal pilíř.

Vycházel jsem zase týmž vchodem, jímž jsem vešel. Na oltáři u vchodu na zlaté půdě je podoba svatého Antonína. Najednou se mi zdálo, že se dívá z tváří světcových na mne neznámý, a že se mi posmívá.

Vyběhl jsem do ulice. Ale venku bylo pusto. Neznámý, byl-li kde ukryt, jistě již dávno odešel. Ještě jsem šel na Staroměstské náměstí, rozhlížel jsem se všemi směry. Ale neviděl jsem nikoho. Náměstí bylo pusté a dýchalo mrtvem pod nebem lazurné modři, temnicím se až do černého tónu. Mariánský sloup čněl uprostřed, němý a ojedinelý. Zavřené domy pochmurně se vztyčovaly jako náhrobky, v sebe zadumané. Jen hlahol zvonu, temné dunění bronzu, jako poselství z jiných věků šlo nad střechami města, jež naslouchalo v pohřebním mlčení, zatím co stíny přecházely přese všechno jako smuteční závoje, stíny, pod nimiž nelze než míti pocit mrtva. Neviděl jsem již nikde toho, jehož jsem hledal. Jen něco také jako stín zbylo po něm v ovzduší. Ale co cítila ještě duše, neviděly již zraky...

Chodil jsem od té doby vytrvale do Jakubského kostela. Celé hodiny jsem prostál u náhrobku hrabat Vratislavův. Ale neznámý se již neobjeoval. Bloudil jsem v soumraku sklánějícího se dne, kdy všichni lidé nabývají nezvyklého, tajemného vzezření, po ulicích. Prohlížel jsem fysiognomie chodcův. Ale marně. Neznámý zmizel beze stopy.

A přece, cítil jsem, jest ukryt zde někde. Chodí zasmušilými ulicemi. Chodí chrámy, které nikde hlouběji nedojímají než v Praze. Nemůže býti jinde než v tomto městě smrtí, objatém mlčením a spánkem. Jen zde jest ovzduší pro jeho tajemnou existenci, kde všude po stěnách budov z minulých věků bloudí záchvěje tvorů, kteří zde kdysi vydýchli všechnu bolest svého bytí, jako by vyslali do časové vzdálenosti napřed své duše.

Duše středověku obletuje všechny věci. Cítíte ji zde tak, jako cítíte jinde blízkost moře. Všechna místa jsou minulostí prodechnuta. Odevšad se vztyčuje před vámi. Ze zelenavého stínu hlubokých zahrad s rozložitými stromy na vás dýchne. Z tmavého portálu, z hlubiny vchodu paláce vás ovane. Jste tu v starobylém městě, jež uchovává duši svého dávného obyvatelstva, dusně hrobovou blízkost těch, kdo zde před věky žili.

V modravě svítivém soumraku jsem se cítil vždy jako navždy vzdálen všeho přítomného. Měl jsem dojem, že je to chvíle, kdy se může člověku státi něco neobyčejného. V těch okamžicích vždy jsem čekal, že se mi zjeví někde obličej onoho neznámého, jenž náhle vystoupí z šera. Pak bude příležitost, chopiti se ho a nepustiti již, ať za jakoukoli záminkou.

Nejromanesknější myšlenky se mi rojily hlavou. Někdy jsem i vcházel do domů, jež na mne působily záhadným dojmem. Vystupoval jsem po rozviklaných dřevěných schodech do poschodí, vcházel do tmavých chodeb a koridorů bizarních budov. Ale se závratí v hlavě jsem zase odcházel, šílený nemožností na-

býti jistoty o zjevení v Jakubském chrámě, s něčím somnambulním v pohybech, s třeštivým horečnem v zrácích, s nevýslovným chvěním ve všech nervech.

XIX.

Nemohl jsem již mysliti na nic jiného v té době. Hrůza z onoho neznámého mne štvála s místa na místo. Srdce mi bušilo divými údery. Jako nad propastmi přišerných fantomů jsem se potácel. Démon mne k nim vlekl. Klادل na mne stín těžký jak olovo. Všechno se mi zdálo marným, všechna snaha nicotnou.

Onen neznámý stál nade mnou, stál ve mně, střebaje ze mne všechnu sílu, všechnu krev, a vypíjel ze mne každou odvahu. Všechno bylo zvráceno, podryto. Nežil jsem, jen jsem cítil na sobě tíhu. Ah, ten druhý, s dostatek skutečný, aby mne krutě mučil, a ne dosti přízračný, abych s ním splynul, stín v stínu! Nedovedu ani vylíčiti svého tehdejšího stavu. Právě to, že jsem nemohl najíti neznámého, zvyšovalo mou šílenou rozechvěnost. Přízrak zmizí, dokážete-li mu, že je skutečný. Ale neznámý zachovával svou neskutečnost a nemohl proto zmizeti z uštvaných mých představ.

Tehdy jsem pocítil, jak málo je třeba k vzbuzení šílenství jako k přivolání démona. V tomto období jsem žil v hrůze ne dny, ne hodiny, ale každou vteřinu. A tu teprve jsem viděl, jak slabě můžeme ovládati svůj vlastní psychický stroj. Na jevišti naší psychy obraznost může hráti nejbizarnější výjevy, zatím co nezůstáváme proti nim než diváky bez moci.

Často jsem si říkal: Všechno bylo klamem! Nic není! Ale je třeba aspoň trochu skutečnosti, abychom uvěřili v neskutečnost. Můj přízrak však neopouštěl své irrealnosti. Nevtěloval se v nikoho existujícího.

Odmlčel se.

Neodvažoval jsem se podívatí Manfredovi do očí, jimiž magnetisoval všechno mé nitro. Byl jsem bázliv, že z nich vyčtu nové tajemství. Ale Manfred, ač hleděl na mne, byl tak zaujat svým nitrem, že činil dojem, jako by se zpovídal spíše sobě než mně. Všecek do něho soustředěn, naslouchal jsem mu dále.

– Všichni, kdo se přiblížili k záhadě bytí, nepochopení věštci, kteří předpověděli tajemné, zapomenutí básníci, již je vytušili, kletí milenci, kteří je prožívali, všichni, kdo byli, ať zblízka, ať zdáli, zasaženi jeho stínem, šerem jeho rozpiatých křídel, umírali jedinou ranou, jediným úderem: poznáním marnosti všeho. Neznáme se, pokud jsme jen sebou a ne zároveň také někým jiným: to vytušila všechna mystika středověku.

Nyní jsem nebyl jen sebou. Byl jsem zároveň tím druhým. Očima toho druhého jsem se díval do něho, a ten druhý se díval mým zrakem do mých hlubin. Cítil jsem, že jsem se ocitl nyní vlastně v končinách, kde se začíná lidské bytí. Nyní jsem byl člověkem, kdežto dříve jsem byl jen karikaturou sama sebe. Nemylte se: teprve poznáme-li, že jsme marni, máme právo, abychom byli... Vytkl jste mi kdysi, že pohrdám lidmi a že se jim směji. Ale jsou vůbec lidmi, kde žijí své životy, jako žijí každou všední událost? Nikdy se nedotkli tajemného, nikdy nezoufali nad svým bytím, leda nad ztrátou svého pohodlí. Nikdy nepocítili radosti šílenství, leda spokojenost nad svou užitečností.

Jsou i básníci, filosofové, umělci, vyplnivší svými plochostmi knihy, jichž si váží všichni, a galerie, jež jsou navštěvovány, kteří nikdy nepocítili, co to je být lidmi. Nikdy se nenapili jedu poznání své jsoucnosti, svého osudu. Došli slávy, ač nebyli lidmi ve svém životě ani na hodinu. Ti hořcí zoufalci, jako je Chatterton, Poe, Baudelaire, Gerard de Nerval, kteří umřeli hladu, alkoholem, šílenstvím, sebevraždou na mřížích nevěstince,